

- ✓ при повторних проведеннях фізкультхвилинок діти нерідко починають вимовляти текст частково (особливо початок чи закінчення фраз). Поступово текст розучується напам'ять, діти вимовляють його цілком, співвідносячи слова з рухами;
- ✓ зміст фізкультхвилинок треба варіювати в залежності від характеру та умов проведення конкретного заняття, а не давати її заздалегідь цілком складену на весь тиждень для будь-якого заняття;
- ✓ вправи мають узгоджуватися з видом і тематикою занять, характером діяльності [4, с. 37-38].

З усього вище викладеного можна визначити, що фізкультхвилинок несуть в собі цілий комплекс корекційних завдань:

- ✓ знімають напругу після вивчення нового матеріалу, коли була потрібна максимальна концентрація довільної уваги і пам'яті;
- ✓ розвивають пам'ять, увагу, емоції;
- ✓ сприяють розвитку дихання;
- ✓ закріплюють вимову окремих звуків мовлення;
- ✓ розвивають просодичну сторону мовлення.

Висновки. Отже, фізкультхвилинок є ефективним засобом відновлення розумової працездатності, запобігають розвитку втоми, порушенню постави, знижують статичне навантаження і позитивно впливають на дитячий організм. Застосування фізкультхвилинок на логопедичних заняттях сприяє підвищенню уваги та активності дітей, поліпшенню засвоєння ними корекційного матеріалу.

Особливо важливо застосовувати фізкультхвилинок у роботі з дітьми, в яких мовленнєві порушення поєднуються з відхиленнями загальної та дрібної моторики. При їх систематичному виконанні коригуються вади мовлення, активізується словниковий запас, а також природно і ненав'язливо розвивається м'язова активність.

Однак, в спеціальній літературі недостатньо висвітлюється питання про використання фізкультхвилинок в системі корекційної логопедичної роботи, хоча особливості рухової сфери дітей з мовленнєвими порушеннями відзначають практично всі дослідники.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Костирко Н. Фізкультура з віршованим супроводом / Н. Костирко // Дошкільне виховання, 2005, - №4. - с. 28-29.

2. Лопатіна Г. О. Формування дрібної пальцевої моторики у дітей із загальним недорозвиненням мовлення / Г. О. Лопатіна // Зб. наук. пр. Бердян. держ. педаг. ун-ту: Педагогічні науки. - Бердянськ: БДПУ, 2009. - № 1. - с. 218-224.
3. Поліщук О. Дві хвилинок здоров'я. Фізкультхвилинок на заняттях / О. Поліщук // Дошкільне виховання, 2003. - №11. - с. 18-19.
4. Система роботи з психофізичного розвитку дитини / Авт.-упор, В. В. Єфремова. - Тернопіль: Мандрівець, 2006. - 160с.
5. Шашкина Г. Р. Логопедическая работа с дошкольниками: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Г. Р. Шашкина, Л. П. Зернова, И. А. Зимина. М.: Академия, 2003. - 240 с.
6. Шашкина Г. Р. Логопедическая ритмика для дошкольников с нарушениями речи / Г. Р. Шашкина. - М.: Академия, 2005. - 192 с.

УДК 376.1-056.264:611.9-053.6

Ю. А. Вовк

студентка спеціальності
«Корекційна освіта. Логопедія»

О. Я. Кривцова

к. п. н., викладач
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ОСОБЛИВОСТІ СОМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДЛІТКІВ ІЗ ЗАЙКАННЯМ

У статті розглянуто особливості соматичного розвитку підлітків із зайканням. Проаналізовано вплив негативних чинників навколишнього середовища на фізичний розвиток підростаючого покоління.

В статье рассмотрены особенности соматического развития подростков с заиканием. Проанализировано влияние неблагоприятных факторов окружающей среды на физическое развитие подрастающего поколения.

This paper reviews the features of somatic development of teenagers with stuttering. Analyzed the impact of adverse environmental factors on the physical development of growing generation.

Ключові слова: фізичний розвиток, антропометричне обстеження, підлітки, зайкання.

Ключевые слова: физическое развитие, антропометрическое обследование, подростки, заикание.

Keywords: physical development, anthropometric survey, teenagers stuttering.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Питання збереження і зміцнення здоров'я дітей і підлітків із мовленнєвими вадами, логопедично-корекційна робота з ними та вдосконалення їх фізичного розвитку потребує комплексного вивчення закономірностей індивідуального розвитку організму [3]. Важливим є дослідження будови тіла людини у віковому аспекті, про що свідчать вітчизняні та зарубіжні наукові видання [8], при цьому, акцент робиться на дослідження особливостей ростових процесів підростаючого покоління [5].

На фізичний розвиток дітей суттєво впливають не лише гіподинамія чи погіршення екологічного стану довкілля, особливо негативним визнають електромагнітне забруднення навколишнього середовища, яке продовжує збільшуватися [1].

Аналіз показників захворюваності підростаючого покоління України за останні 10 років свідчить про збільшення кількості хворих дітей на анемію, алергічний риніт, гострий фарингіт, відмічається ріст захворюваності карциномами, дифузним токсичним і нетоксичним зобом, карієсом зубів тощо. Останнім часом зберігається стійка тенденція і до збільшення кількості дітей із мовленнєвими вадами.

Найбільш складним і вразливим для впливів зовнішнього середовища є підлітковий період – час найбільш інтенсивних ростових і функціональних зрушень, пов'язаних із процесом статевого дозрівання.

Негативно впливати на розвиток підростаючого покоління можуть також зміни політичного і соціально-економічного життя, які торкаються усіх сторін існування осіб підліткового віку через функціональну нестабільність вищої нервової діяльності: спостерігається підвищення рівня тривожності, психоемоційного напруження, рівня невротизма та екстравертності тощо [2].

Учені вказували на те, що фізичний розвиток людини в значній мірі залежить від її соматотипу – комплексу типових, природжених особливостей будови тіла. В останні роки збільшилася кількість досліджень, присвячених вивченню соматичної будови людини на різних етапах онтогенезу. Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць, поза увагою дослідників залишилося питання вивчення особливостей морфологічних ознак дітей із мовленнєвими вадами. У зв'язку з цим, **метою** є дослідження особливостей тілобудови підлітків із

заїканням. **Завданнями** є: дослідження особливостей будови тіла та фізичного розвитку підлітків із заїканням.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливості соматичного розвитку дітей і підлітків є одними з основних показників рівня здоров'я населення й якості середовища, вони є суттєвим відображенням багатьох процесів, що відбуваються в суспільстві [6].

Фізичний розвиток підлітків, як суттєвий показник стану здоров'я, відображає загальний рівень соціально-економічних і гігієнічних умов життя, оскільки організм підлітка особливо чутливий до змін цих умов. Співставлення показників фізичного розвитку підлітків і оцінка рівня їх статевого дозрівання необхідні для моніторингу змін процесів життєдіяльності дітей у зв'язку із впливом на них зовнішніх факторів [3].

Уповільнення процесів росту і розвитку, зменшення розмірів тіла можуть бути відповіддю на погіршення умов життя, показником тиску з боку оточуючого середовища. Розвиток організму обумовлений впливом внутрішніх і зовнішніх факторів. Ці фактори постійно взаємодіють. Їх обумовленість стосується всіх сторін і особливостей анатомії та фізіології людини. Середовище є не тільки умовою, але й джерелом розвитку організму людини, що сприяє розкриттю його спадкових властивостей або перешкоджає їх небажаному прояву. У значній мірі розвиток організму залежить від особливостей харчування. Нерегулярність і незбалансованість харчування дітей та підлітків можуть обумовлювати низькі показники їх здоров'я та трофотропний характер обміну речовин на відміну від збалансованого харчування, що сприяє розвитку більшої довжини тіла й обхвату живота, меншому індексу маси тіла. Крім того, існує ряд захворювань, зокрема ендокринних, що супроводжуються затримкою у рості на тлі прискореного або нормального пубертатного розвитку, на що обов'язково потрібно звертати увагу при аналізі отриманих даних [7].

Підлітковий період також зветься періодом статевого дозрівання, пубертатним. Остаточний зріст дорослої людини визначається термінами початку і тривалістю пубертатного періоду. Терміни початку і характер перебігу періоду статевого дозрівання є генетично детермінованими. Особливості росту частин тіла в підлітковому

віці залежать від ростових процесів у вікових періодах, що йому передували.

У пубертатному періоді значно збільшується швидкість росту лицевого і мозкового розмірів голови. Голова розвивається швидше, ніж інші частини тіла. Так, у 7 років розміри лицевого відділу складають 83% від кінцевих, мозкового – 91,4%. У процесі вікового розвитку голова з широкої і короткої перетворюється на довгу і вузьку, що обумовлює міцність її структури при відносно низькому збільшенні об'єму. Відповідно змінюються лицевий і мозковий показники, що відображає зміни чисельних характеристик розмірів голови від народження до юнацького віку. Встановлено, що у плодів частіше (у 59%) зустрічається доліхоцефалічна форма голови, а брахіцефалічна і мезоцефалічна, відповідно, в 18% і 23% випадків.

У юнацькому віці і в подальших вікових періодах значення головного і лицевого показників зберігаються постійними. Форма лицевого і мозкового відділів голови тісно пов'язані між собою. Найбільш характерний широкий тип овалу обличчя у фронтальній площині спостерігається у брахіцефалів, а вузький тип характерний для доліхоцефалів.

Найбільш стабільним показником фізичного розвитку, який при його затримці зменшується менше, ніж інші антропометричні параметри, є обхват голови [4]. Порівняно з іншими розмірами голови цей показник з роками зростає в найбільшому ступені. В.В. Куприянов [1] визначив анатомічний напрямок у вивченні будови лица людини і підкреслив необхідність дослідити форму, пропорції, контури, співрозмірності, статеві, вікові, конституційні відмінності, які складають фундамент для розуміння законів його структурної організації. Ріст голови тісно пов'язаний з розмірами мозку, який важить більше, ніж будь-який інший орган, наблизений до свого кінцевого значення [8].

Показники фізичного розвитку однорідних груп підліткового населення, є репрезентативним матеріалом для побудови нормативів (стандартів) фізичного розвитку, які вважаються важливим інструментом первинного контролю за станом здоров'я підростаючого покоління [1].

Для дослідження особливостей сома тичного та фізичного розвитку підлітків із заїканням було задіяно 8 хлопчиків віком від

12 до 14 років. Досліджувалися дефіцит маси тіла підлітків, середній приріст довжини тіла, середні значення плечо-ростового індексу, Індекс Руф'є та життєва ємність легенів.

Так дефіцит маси тіла підлітків за визначеним масо-об'ємним індексом у 12 років складає у хлопчиків 7,8-8,3%, до 14 років складає вже 8,1-8,7%. Збільшується питома маса м'язової тканини (з 32,3-32,5 до 44,0-44,2%) і зменшується частка підшкірного жиру (з 19,1-19,3 до 13,8-13,9%).

Приріст довжини тіла у хлопчиків у період із 12 до 14 років складає (7,2-7,4 см/рік).

Лицевий показник у підлітків склав 85,0-85,1%, що відповідає мезопрозопії.

На початку підліткового періоду тулуб у хлопчиків пропорційно зменшений на 2,8-2,9%, шия – на 3,3-3,4%, грудна клітка за поперечним розміром – на 2,5-2,68%, за сагітальним – збільшена на 3,4-3,5%. У повздожньому й поперечному напрямку з усіх сегментів кінцівок найбільш швидко розвиваються дистальні сегменти. На початку підліткового періоду стегно й голітка пропорційно збільшені за шириною. Підшкірний жир розподіляється – рівномірно.

За даними середніх значень плечо-ростового індексу в 12-14 років у хлопчиків спостерігається граціалізація соматичної статури підлітків, яка зникає в процесі подальшого пубертатного розвитку.

Підлітки з високими рівнями статевого розвитку мають більші розміри тіла. Індекс Руф'є, в 12 років у хлопчиків становить $9,7 \pm 0,2$, та підвищується до $11,9 \pm 0,3$ в 14 років, що свідчить про зниження фізичної працездатності в цьому віці. Життєва ємність легенів у хлопчиків 12 років складає $2,5 \pm 0,1$ л, з віком збільшується на 0,4-0,6 л кожного наступного року, а з 15-16 років приріст поступово буде зменшуватися.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Морфо-функціональні показники дозволяють об'єктивно оцінити стан організму підлітка в умовах пубертатної перебудови. Результати соматотипування підлітків дають можливість прогнозувати виникнення окремих захворювань, властивих даному соматотипу.

Дослідження, які стосуються вивчення зв'язків особливостей соматичної статури з особливостями мовленнєвого розвитку, сприятимуть становленню профілактично-прогностичного напрямку логопедії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гигиеническая оценка риска загрязнения атмосферного воздуха промышленных городов Украины для здоровья населения / И.С. Киреева И.А. Черниченко, О.Н. Литвиченко // Гигиена и санитария. – 2007. – № 1. – С. 17-21.
2. Кривцова О.Я. Адаптаційні можливості підлітків із заїканням. / О.Я. Кривцова // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова : серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наук. праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – № 18. – С. 110-114.
3. Куприянов В.В., Никитюк Б.А. Методологические проблемы анатомии человека / В.В. Куприянов, Б.А. Никитюк. – М.: Медицина, 1985. – 186 с.
4. Морфологические особенности строения головы и лица у детей и подростков московского региона / И.А. Хомякова, Е.З. Година, Л.В. Задорожная, А.Л. Пурунджан // Народы России: от прошлого к настоящему. Антропология. Часть I. – М., 1998. – С. 95-113.
5. Неділько В.П., Камінська Т.М. Шляхи покращення здоров'я школярів / В.П. Неділько, Т.М. Камінська // Перинатология и педиатрия. – 2006. – № 1 (25). – С. 129-132.
6. Русіна С.М. Оцінка якості життя підлітків з депривацією / С.М. Русіна // Буковинський медичний вісник. – 2006. – Т. 10. – № 1. – С. 65-67.
7. Статевий розвиток та його вплив на остаточний зріст хворих з різною ендокринною патологією / О.Я. Самсон, О.В. Большова та ін. // Педіатрія, акушерство та гінекологія. – 2006. – № 4 (416). – С. 35-38.
8. Шапаренко П.Ф. Принцип пропорциональности в соматогенезе / П.Ф. Шапаренко. – Винница, 1994. – 225 с.

УДК 371.3:372.41

Д. Є. Волох

студентка спеціальності
«Корекційна освіта. Логопедія»

В. М. Андросова

старший викладач
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С.Макаренка

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ЧИТАННЮ

У статті розглядаються різні методи навчання дітей читанню та їх характерні особливості.

В статье рассматриваются разные методы обучения детей чтению и их характерные особенности.

The article discusses the different methods of teaching children to read and their characteristics.

Ключові слова: метод навчання читанню, звуковий аналітико-синтетичний метод, фонетичний метод, лінгвістичний метод, метод цілих слів, складовий метод.

Ключевые слова: метод обучения чтению, звуковой аналитико-синтетический метод, фонетический метод, лингвистический метод, метод целых слов, слоговый метод.

Keywords: method of teaching reading, audio sound analytical and synthetic method, phonetic method, linguistic method, whole words, syllabic method.

Актуальність. У наш час у дітей молодшого шкільного віку часто порушується читання, що може вплинути на подальший розвиток дитини та її навчання. Високий розвиток читання у першому класі є передумовою високого рівня читання і в одинадцятому. Для навчання читанню з'являється все більше різноманітних методів. Більшість методистів намагаються зрозуміти механізми читання та винайти методику, за якою навчитися читати було б легко, цікаво та швидко.

Поширеною думкою серед батьків є те, що як швидко та добре дитина навчиться читати залежить перш за все від її інтелектуального розвитку, а не від вибору методу. Насправді ця думка є хибною. Доказом цього є проведені досліді у другій половині ХХ століття, за якими було визначено, що рівень інтелектуального розвитку не завжди впливає на здібності навчитись читати. Подальші дослідження показали, що у дітей із IQ (коефіцієнт інтелекту) вище середнього часто виникають труднощі у навчанні читанню. Яскравим прикладом цього факту є те, що безліч геніальних людей мали труднощі з читанням. Наприклад: Уїнстон Черчїлл, Ханс Крістіан Андерсен, Леонардо да Вінчі, Томас Едісон, Альберт Ейнштейн.

Тому правильний вибір методу навчити читати дитину читати є однією з передумов її успішного навчання в школі.

Мета статті. Описати та проаналізувати найпоширеніші методи навчання читанню.

Виклад основного матеріалу дослідження. Приблизно кожного століття методи навчання дитини читати перевідкривають заново, вказують на їхні переваги, природність і логічність. Потім, коли мода на якийсь метод проходить, його забувають на кілька десятиліть, пізніше знов його перевідкривають.